रक्तांगां तु न दोषकृत् इति व्यवहारतत्त्वे संक्रांतिभद्राव्यतीपातवैधृतौ षष्ठ्यष्टमीपर्वसु नार्कभूसुते स्नानं द्वि
तीयादशमीचगर्हितं षष्ठ्यां द्वितिमाद्यारदध्यावनेधमाः अस्यापवादमाह तत्रैव प्रचेताः सार्षपं गंधतैलं
च यत्तैलं पुष्पवासितं अन्यद्रव्ययुतं तैलं न दुष्यति कदाचन आयुर्वेदे निषिद्धतिथिवारदोषग्रहणेष्व
पि रात्रिषु किंचिद्दोषघृतयुक्तं वा विप्रपादरजोंचितं भानौ दूर्वांचितं भौमे भूयुक्तं पुष्पयुग्गुरौ सर्वे
षां सर्वदा तैलमभ्यंगेषु न दुष्यति मंगलेष्वदोषः मांगल्येषु विद्यते स्नाने वृद्धिपूर्तौ सवेषु च स्नेहमा
त्रसमायुक्तं मध्यान्हात्प्राक् न दुष्यति इति मदनरत्ने पारिजाते कात्यायनोक्तेः हेमाद्रौ वृहन्मनुः
तैलाभ्यंगो नार्कवारे न भौमे नो संक्रांतौ वैधृतौ विष्टिषष्ठ्योः पर्वस्वष्टम्यां न चैषु स दुष्टः प्रोक्तान्
मुक्त्वा वासरे सूर्यसूनोः तिलस्नाननिषेधस्तु सप्तदत्रिंशन्मते तथा सप्तम्यमावास्यासंक्रांति
ग्रहजन्मसु धनपुत्रकलत्रार्थी तिलपिष्टं न संस्पृशेत् अथ गृहारंभः ज्योतिर्निबंधे वादरायणः
वैशाखे फाल्गुने पौषे श्रावणे मार्गशीर्षके सूत्रारंभः शिलान्यासः स्तंभारंभः प्रशस्यते नारदः
सौम्यफाल्गुनवैशाखमाघश्रावणकार्तिकाः मासाः स्युर्गृहनिर्माणे पुत्रारोग्यधनप्रदाः अ
त्र विशेषसिंहवृश्चिकाः वैशाखश्रावणकार्तिकासोज्ञेया इति कालादर्शः तत्रैव कालांतरे स्थि
रमासे स्थिरे राशौ स्थिरेंशे नववेश्मनः कुर्वीत स्थापनं शाको भस्थापनमेव वा कार्तिकेति

णो तत्र

जोमू नि॰ सि॰
७६

षेधस्तुलापरः कुंभे माघे विसर्वेषां मे हि शाणामुपक्रमं मत्स्येयः प्रत्रां सनिधान्यागारं विहाय च निषेधो धान्यगृहप
रः पाकभोजनशालादे मार्गशीर्षश्रवफाल्गुने मध्यागेहे मठादौ सहस्यः शुचिरे वज्ञ आषाढ निषेधस्तु प्र
धानगृहपरः प्रधानगृहारंभं कुर्याल्लोषिष्ठ चावपीति तत्रैवोक्तः ज्योतिस्तवे पूर्वांपरस्यांत्तनभोज्यपोष
यामोत्तरास्यं सहस्य द्वितीये कार्यगृहं नो क्षुधर्दोगार्क नीचास्तगो जीवसितौ च हित्वा रत्नमालायां कर्क
नक्रहरि कुंभगतेर्के पूर्वपश्चिममुखानि गृहाणि नो तुलिमेषवृषवृश्चिकपाते दक्षिणोत्तरमुखानि विंद
ति दैवज्ञवल्लभे शोको धान्यं पंचतानिः पशुत्वं स्वात्मानैः स्वसंगारं रत्नधान्य मि निकालादर्शौ पाठः स्वश्री
प्राप्तिं वह्निभीतिं च लक्ष्मीं कुर्वे चैत्राद्या गृहारंभकाले गर्गः उत्तरामृगरोहिण्यां पुष्ये मैत्रे करत्रये धनि
ष्ठाद्वितये पौष्णे गृहारंभः प्रशस्यते रोहिण्यां श्रवणात्रये दितियुगे हस्तत्रये मूलके रेवत्युत्तरफाल्गुनी
षु रगमे मैत्रोत्तराषाढयोः शास्तं वास्तुकुजार्कि गर्जित दिने गोकुंभसिंहे सुखे कन्यायां मिथुने न भः शु
चिसहो राधे र्जे फाल्गुने कालादर्शे कुमारः आदित्यभौमवर्जं तु सर्वे वाराः शुभप्रदाः वास्तुशास्त्रे मार्ग
सनत्
शीर्षे तथा पौषे वैशाखे श्रावणे तथा फाल्गुने च कृतं वेश्म सर्वसंपत्प्रदं भवेत् कार्त्तिके माघमासे च
चैत्रे ज्येष्ठे तथाश्विने मासाषाढे भाद्रपदे न कुर्यात्सर्वथा गृहं द्वितीया च तृतीया च पंचमी सप्तमी त
था त्रयोदशी च दशमी पूर्णा चैकादशी ततः वेश्मारंभे शुभा ज्ञेया यस्तु विश्वेश्वरायकृतपदत्रागाः व्यवहार रामायनमः
७६

त्वात्सिद्धेः नापि तत्परिपालनं भावाभावाभ्यां तस्य निरूपणात् तस्मान्नित्य[illegible]मिह योगः सर्वेषां य
दायदर्भीयं उपपन्नेः दुरितक्षयो वा स्वर्गो हि पदद्वयं स्वर्गं भाव्यं स्वीकार्यम् मानाभावात् करोत्येवमित्यादि
वाक्यं तु फलपशब्दे न तद्देवोक्तम् तस्मात्त्रिसंक्रांतौ रात्रौ दिवा च पुण्यं स्नानं विहितमिति स्थितम् यदि संक्रां
तिर्नक्तावसाने तदा द्वितीयेऽह्नि तृतीये वा दिने संक्रांतिनिमित्तं स्नानदानादिकं कर्तव्यम् तदाह भरद्वाजः न विदेत यदा
भोगः पूर्वेण परेण च वलीयस्त्वान्निमित्तस्य तिथिवारं समाश्रयेत् प्रथमे रात्रयोर्यामे तिथि द्वितीययामे तिथिवासिनः
तृतीये सविता याति पुण्यं माहुर्दिनत्रयमिति सूतकेपि संक्रांतिनिमित्तं स्नानदानं च कार्यम् तदुक्तं कन्या
विवाहे संक्रांतौ सूतकं न कदाचन जनने मरणे वापि त्रिदिवं शौचं न विद्यते एतल्लोकविद्विष्टत्वान्नोपदेशा
हम् अस्वर्ग्यं लोकविद्विष्टं धर्म्यमप्याचरेन्न त्विति स्मरणात् अथार्कसंक्रांतिवदन्यग्रहाणां संक्रांतीना
मपि पुण्यकाल उच्यते तत्र जैमिनिराह नक्षत्रराश्योर्रविसंक्रमे स्युरर्वाक्परत्रापि रसेंदुनाड्यः भौमस्य त्वथेंदो १६
स्त्रिधरापलेषु गेकेवनाड्यौ ॥१३॥ इति मिश्र प्रभोक्ता ॥ नाड्यश्चतस्रः ४॥ सपलाः कुजस्य बुधस्य तिथ्यो ३
९ मनवः पलानि। गुरोश्चतस्रो मुनिवह्नि संख्यैः पलैर्युताः ४।३७ नाड्यस्तु दानवेज्ये २। नरेंद्रधामाः विशे
षो नक्षत्रेति नक्षत्रे राशौ वा सूर्यसंक्रमणे सति पूर्वतः परतोपि रसेंदुनाड्यः १६ षोडश कलाः घटिकाः सु
पुण्याः पुण्यकालः इंदोश्चंद्रमसः त्रिधरापले १३ युक्तावयोदशभिः पलैर्युक्ता घटिके का पुण्यकालः कुज
स्य मंगलस्य त्र्येकपलयुक्ताश्चतस्रो ४।१ घटिकाः पुण्याः बुधस्य चतुर्दशपलयुक्तास्तिथ्यो ३।१४ घटिकाः
पुण्याः गुरोर्बृहस्पतेः सप्तत्रिंशत्पलयुक्ताश्चतस्रो ४।३७ घटिकाः पुण्याः शनेश्चरस्य सप्तपलयुक्ताः द्विनागध
स्यः नागा अष्टौ द्विगुणाः १६ षोडश घटिकाः पुण्याः पुण्यकाल इत्यर्थः अथ संक्रांतिविशेषे दाननिविशे
षो निरूप्यते ब्रह्मपुराणे तुलां प्राप्ते गते सूर्ये विषुवद्दिवसे तथा ब्राह्मणेभ्यः प्रदेयानि सस्यान्यभिनवानि च

स्यैवम् रात्रिसंक्रांतौ रात्रेश्चतुर्द्दिवाच पुण्यं प्रत्यासत्तिविशेषात् परतो विशेष इति सिद्धांतः तदुक्तम् ग्रहणोद्वाहसंक्रां
तियात्रार्त्तिप्रसवेषु च श्रवणे तिवास्नानस्यैरागौदाने प्रशस्यते निश्यपि विवाहत्र संक्रांतिप्रतिष्ठा कृतजन्मसु न
चोपरागाकाताद्यौ स्नाने दाने निशाशुभो नैमित्तिकं तु कुर्वीत स्नानं दानं रात्रिष्वपीति च वचिष्ठरात्र नक्तं निर्णयेति।
गदितः इमानित्यास्नानिके तु संक्रांतिविषयाणीति केचित् तदयुक्तम् तत्र जन्मनियतत्वेन श्यासंक्रमयोरेवैः
गृहोपरदर्शने स्नानेत्र प्राप्तत्वेनान्यथा कश्चिदिति विशिष्ट वचनेन विरोधः स्यात् ननु तथापि रात्रौ संक्रमणे भानो
र्दिवा कुर्यात् तत्क्रियामिति गोभिलवचनविरोध इति चेन्न अस्य वचनस्य रात्रिसंक्रांतौ प्रत्यासन्नदिनपु
ण्यत्वप्रतिपादकस्य रात्रिप्रदासकत्वाभावाद्दिवा कुर्यादिनार्कोर्दिवैव कुर्यादित्यर्थो न स्यात् ननु विषुवा
यनयोर्दिनमित्यत्रापि दिने पुण्यं न दिनमेवेति पुण्यत्वमिति चेन्नास्यम् ननु विषुवायनयोः पूर्वग्रहण
सामर्थ्याद्दिनस्य पुण्यतमत्वं प्रतिपादितम् ननु रात्रेः पुण्यतमत्वे निरस्तमिति पूर्वमपि सूचितम् अयनेतर
त्रपुनारात्रिसंक्रमे तत्सन्निधानाद्रात्रिघटिकानां रात्र्यामेव पुण्यतमत्वम् केचित्तु अयनयोरपि रात्रिजात
योरात्रावेव पुण्यतमत्वमाहुः तत्पूर्वोक्तस्य वस्याबाधितमिति निरवद्यम् रात्रौ संक्रमणे पुण्ये दिनार्द्धं स्ना
नदानयोरित्यस्यापि आसन्नदिनार्द्धपुण्यत्वप्रतिपादकस्य रात्रिनिवर्त्तकत्वाभावान्न रात्रेः पुण्यत्वाभावः
रात्रेर्दिनस्य विशिष्टत्वात् सति सूर्यसूर्यसंक्रमणे निमित्तं स्नानादि दिवापि सावकाशमिति दिवाक्रियत इति
लोकव्यवहारसिद्धिः ननु रात्रेः पुण्यत्वम् इत्थं रात्रिपुण्यत्वविधायक भविष्यपुराणवाक्यवैयर्थ्यं न स्यात् द्वौ
उभयतःकलाः याया सन्निहिता नाड्य इत्यादेरपि रात्रेः पुण्यत्वस्वीकारे संकोचे [illegible] चेत् कथंचित् दिवा।
स्नानदानादावकृते रात्रावपि प्रत्यवायपरिहारस्य भाव्यत्वमुचितम् प्रागभावस्य [illegible] स्नानादित्वात्तत्रा

ॐम् चं०प्र० एवातिशयसंबंधार्थं प्रदोषसमये पदेः ऊर्द्ध्वरात्रात्पूर्वदिनपुण्यत्वमुदाहार्यं च अस्मिन्नर्थे न दा[illegible]पुनरुदाहयंते पू०
११८ र्वोर्द्धरात्रे संक्रमे इतरसंक्रांतिवन्मकरकर्कटयोरपि दिनद्वये पुण्यत्वप्रसक्तेः वृद्धवसिष्ठश्चाह प्रत्यूषे वा निशीथे
वा यदि कर्कटसंक्रमः पूर्वेद्युरहनि कुर्वीत स्नानदानादिकं नर इति अथ प्रदोषे वा निशीथे वा मकरः संक्रमो
यदि अपरेऽह्नि प्रकुर्वीत स्नानदानादिकं नर इति सर्ववर्णोपलक्षणम् प्रदोषो रजनीमुखं भविष्योत्तरेऽपि मि
थुनात्कर्कटसंक्रांतिर्यदा स्यादंशुमालिनः प्रभाते वा निशीथे वा कुर्यादहनि पूर्वतः कार्मुकं तु इत्याद्युक्तम् अर्द्ध
रात्रे तदूर्द्ध्वं वा संक्रांतौ दक्षिणायने पूर्वमेव दिनं ग्राह्यं यावन्नोदयते रविरिति प्रातरिति शब्देन प्रातःसंध्योप
तेन दिनम् यावन्नोदयते रविरिति प्रत्यूषे चेति वाक्यद्वयविरोधः स्यात् न तत्कालादर्शविशेषः प्रत्यूषे प्रदोषे चा
यनसंक्रमणयोः पूर्वोत्तरदिनयोरेव पुण्यत्वेन सन्निहितरात्रेरपुण्यत्वात् तत्र संक्रमे पूर्वोत्तरत्रिंशद्विंशतिघ।
टिकासु पुण्यत्वविधायकवाक्यविरोधो दुःपरिहर उक्तेः विप्रकृष्टयोरह्नोरुक्तेः पुण्यत्वे सन्निकृष्टयो रात्रिभाग
योः पुण्यत्वं कैमुत्यन्यायेन सिद्धमित्यविरोध इति न चायं भविष्योत्तरे प्रत्यूषे कर्कटं भानुः प्रदोषे मकरं यदि
संक्रमेत्तु दिनाद्यन्तु पुण्याः पूर्वोत्तराः स्मृता इति नतु त्रिंशत्कर्कटे च क इत्यादिवचनेनास्य विरोध इति चेन्न।
तुल्यत्वादनयोर्वचनयोर्विहितकालयोर्विकल्पः स्वीकार्यः अत्र वचनबलाद्रात्रेः पुण्यत्वेपि दिवा निरव।
काशा चेद्ग्रहणवत् न तस्यां स्नानदानादि [illegible] विधिः किंतु दिनपुण्यप्रतिपादकाय। न विश्व विशेषवाक्या
द्रात्रेः सकाशाद्दिनवेत्पुण्यं कालविशेषाय वौधायननिमित्तपुण्ये विधिनिमित्ताभ्यां विधिनिषेधरूप
त्रावपीति व्यवस्थापनं न वाक्यविरोधः न दाह गोभिलः रात्रौ संक्रमणे भानोर्विषुवत्ययने दिवेति दिवापुण्य
मित्यर्थः ननु न हि विषुवायनव्यतिरिक्तासु सर्वसंक्रांतिषु पिरात्रे रात्रेरीत्वाद्वार्द्धेन भाग इत्यायान्तमिति चे

तेनैकेनमुहूर्तेनमुहूर्तस्यचतुष्टयं रात्रावनुदिनस्यादित्येनदिवानवक्तमितिशिरउद्वासयदित्तिवा ॥ जिनेयस्मृतेः अत्र
र्शार्वरीदल इतिख्यातो ह्यासोक्तसकलस्मृतिपुराणानामविगमात् पूर्वोत्तरवचनयोः क्रमेण दृष्टगर्गभविष्योत्तर
नाम्नाऽविलिखितत्वाच्च किंतु वाक्यद्वयेपिप्रदोषे चार्द्धरात्रे चैवेत्युत्तरार्द्धस्यवाक्यांतरविरोधोदुःपरिहार्य्यः नचार्थांतरक
ल्पनयापूर्वेद्युरितिनिर्वचकाराः परिज्ञानादयः परिकल्पना चेत्प्रदोषइत्येवेवाशद्वात् अथवाऽप्रतीतोपमानविकल्प।
योरितिपाणिनिस्मरणात् तदयं दृष्टांतदार्ष्टांतिकयोरर्थः यथाप्रदोषपूर्वदिनार्द्धरात्रे तथाऽर्द्धरात्रेपरदिनेपुण्यंवि
नीयोवाशब्दस्तुयाथार्थ्येनिश्चयेनपतनेत्यनेकेष्वर्थेष्विति निपातानिरुक्ते निपातेऽनेकार्थः प्रदोषेमकरसंक्रमेदिनद्व
येपिविकल्पेनपुण्यमितिकेचित् अस्तंगतस्यवैयर्थ्याभावात् अस्तंगते प्रदोषे चेतियथापूर्वदिनेपुण्यमित्यादिवा।
क्यानिचमकरकर्कटव्यतिरिक्तसंक्रांतिविषयेविशालावकाशावकाशानि मिथुनकर्कटसंक्रांतिः कार्मुकंतुपरि
त्यज्येत्यादिवाक्यानितुमकरकर्कटमात्रविषयत्वात्निरवकाशानि अतस्सावकाशनिरवकाशयोर्निरवकाशो
विधिर्बलवानितिन्यायात्मकरेपरदिनस्यपुण्यत्वंकर्कटेपूर्वदिनस्यपुण्यत्वंयुक्तम् अथवाऽस्तंगतसंक्रमित्यादि
यत्सामान्यविषययोरेवपुण्यत्वंयुक्तमिति एवंस्थितेविरोधपरिहारे हेत्वंतरंवस्थैवप्रतीयते अर्द्धरात्रेमकरसंक्रमेस
तिपरदिनेभोगः तत्रैवकर्कटसंक्रमेसति पूर्वदिनेसंक्रांतिभोगः स्यादित्यत्र नविवादः यदि प्रदोषेमकरसंक्रांतिः
प्रत्यूषेकर्कटसंक्रांतिस्तदोक्तवक्ष्यमाणायनद्वयसंक्रांतिविषयवाक्यपर्यालोचनया संक्रांतिसामान्यवाक्यप
र्यालोचनेन पूर्वोत्तरदिनयोरपिपुण्यत्वेनतत्रदानाद्यनिषेधेपिमकरकर्कटविषयविशेषवाक्यबलात्प्रदोषेमक
रसंक्रमेपरएवनत्विमिन्नो विधिनिषेधौप्राप्नुतः प्रत्यूषेकर्कटसंक्रमेपूर्वदिनएवतोप्रात इति सामान्यविशे
षवचनव्यवस्थायांनकश्चनविशेषः अस्तंगतइत्यनेनैवसिद्धेः प्रदोषार्द्धरात्रयोः [illegible]हणं नव्यर्थं किंतु

वंति ५ द्यौवात्रयो वा बलिनो भवंति फलप्रदानत्वमिति प्रकल्प्यं मंदाः सौम्येऽप्यसितेऽर्कविधोस्तरं स्युर्वलिनो निस
र्गस्ते क्वचिद्गोऽजं क्वचिन्मृजं क्वापि हृष्यं क्वचिद्द्यशः ददंति खचराः क्षितिवेशावीर्यसमन्विताः ७ दुष्टप्रदः सौम्यनि
रीक्षितः स्वेष्टं फलं नो सकलं ददाति क्रूरेक्षितः सत्फलदोऽपि चैवं विचारणीयं किल दृग्बलस्य ८ इति स्थानव
लादिबलयुक्तग्रहफलानि अथ सूर्यस्य वोशिवेशिउभयचरीयोगविचारः खेचराद्दिनमणेर्विधुवर्ज्यैर्द्वि
दशोद्भविगाधान्युभयेवा वोशिवेष्युभयचर्यभिधानाः प्राक्तनैः समुदिता इति योगाः १ सोऽन्मंदढष्टिर्व
हुकष्टकृत्स्यात्परूपत्यध श्रान्तन पूर्वकायः वोशिर्यदा जन्मनि यस्य योगस्तदा च किंचिन्नियमो न वाच्यः २
प्रसूतिकाले किल वेशियोगस्तिर्यक्प्रचारः प्रचुरस्य दृष्टेः स्यादाग्विलासो लसतासमेतः सत्वानुकंपी पृथुपू
र्वकायः ३ सर्वसहः स्थिरतरो नितरां समृद्धः सत्वाधिकः समधरी रविराजमानः नात्युच्चकः सरलदृक्प्रबलाभ
लश्रीयुक्तः किलोभयचरीप्रभवः प्रदिष्टः ४ सूर्यस्य वीर्यान्खचराणां सारान्दृष्टं प्रयोगाद्विचार्य सर्वं नूनं
समं वा प्रबलं नराणां फलं सुधीभिः परिकल्पनीयम् ५ अथ चंद्रयोगः द्विजपतेर्धनगैः सुनफा भवेद्व्ययगतै
रनफाऽविवर्जितैः दुरुधुरा खचरैरुभयस्थितैर्मुनिवरैरुदिता महदादरात् ६ निशाकराज्जन्मनि खेचरेंद्रा
धनव्ययस्थानगता न चेत्स्युः केमद्रुमं ते जनयंति योगं लक्ष्मीवियोगं कुरुते स नूनम् ७ निजभुजार्जितवित्तस
मन्वितो विशदकीर्त्तियुतो मतिमान्सुधीः ननु नरः सुनफाप्रभवो भवेन्नरपतेः सचिवः सुकृती कृती ८ उदारकी
र्त्तिर्गुणपूर्त्तियुक्तः सच्छीलशाली शुभवाग्विलासः कंदर्पकेलिः सततं विनीतः प्रसन्नरः स्यादनफाभिधाने ९

290

ॐ जा०भ०
५०

द्रविणवारणवाहवसुंधरासुखयुतंकुरुतेसततंनरं उडुधरातितरांजितवैरिणं हि नयनानयनांचलनालसं १० वि
सुहृद्वृत्तिमलिनः कुवेषः प्रेष्यो मनुष्यो हि विदेशवासी कांतासुहृत्सूनुधनैर्विहीनः केमद्रुमे भूमिपतेः सुतोपि
११ केंद्रानुगामीनतयामिनीशः सरोजिनीनायकतः करोति विज्ञानमानोन्नतिनैपुणानि कुनिष्टमध्योन्नम
लायुतानि १२ प्रालेयरश्मिः परिसूतिकाले निरीक्ष्यमाणः सकलेनभोगैः नरंचिरंजीवितसार्वभौमं करोतिकेम
द्रुमभंगहत्वा १३ चतुर्षु केंद्रेषु भवंतिखेटाः दुःखोपि केमद्रुमराजयोगः विहायकेमद्रुमतांनितांतं कल्पद्रुमः स्यात्कि
लसत्कुलाढ्यः १४ हितिसुतयुतजीवेसूतिकालेतुलायांविलसतिनलिनीनांनायकेकन्यकायां यदिविधुरि
हप्रोषेनेदितोमेषवर्गीजनयतिनृपनींद्रंहंतिकेमद्रुमंच १५ इतिजातकाभरणे सुनफादियोगाः येषांस
तोराजयोगानराणांप्रव्रज्याचेत्तापसास्तेभवेयुः वक्ष्येसंक्षेपेणतांस्तापसानांयोगानुक्तान्सम्मतान्वैमुनीनां
१ ग्रहैश्चतुर्भिर्यदिपंचभिर्वाषड्भिस्तथैकालयसंस्थितैश्च नष्टंपति सर्वेखलुराजयोगाः प्रव्राजकोयोगइतिप्रदिष्टः
२ अन्यग्रहालोकनवर्जितश्चेज्जन्मेश्वरोनैवशनिंप्रपश्येत् मंदोपिनोजन्मपतिंविलग्नंवदंतीहाविवस्त्रप्रचुरो
नरःस्यात् ३ जन्माधिराजोरविजत्रिभागेकुजार्कजांशेऽर्कजवीक्षितश्चेत् करोतिजातंजटिलंकुशीलंपारवंडिकं
मंजनतत्परंवा ४ होराशीतकरामरेंद्रसचिवाः सौरेणसंवीक्षिताः एकस्थेखरमंत्रिणिप्रणयकृत्तीर्थाटनोमान
वः कोणेपुण्यगृहाश्रितेन्यखचरैर्नैवेक्षितेदीक्षितः स्यान्नूनंयदपिप्रसूतिसमयेसद्राजयोगोद्भवः ५ प्रव्राजको
कोदिवलेनकर्मेणवैखानसः खप्परभक्षकपाली दंडीयतिश्चक्रधरश्चनग्नः सन्ज्ञ ञ्चामिनिनिर्जितेस्यात्
६ एकस्थानस्थितैः खेटैः सर्वैश्चबलसंयुतैः निरंबरानिराहारायोगमार्गपरायणाः जातेमे एकस्थानेखचराणां

रामनम
५०

पीडा इदं तु पूर्वं प्रविचार्य सर्वं प्रश्नप्रसूत्यादिषु चिंतनीयम् २९ इति श्री ढुंढिराजविरचिते जातकाभरणे
अष्टकवर्गाध्यायः अथ योगाः पाषाणयंत्रक्रयविक्रयेषु कूटक्रियायां च विचक्षणः स्यात् कामी प्र
कामं पुरुषः सगर्वः सर्वौषधीशो न रवौ समेते १ भवेन्महोजा बलवान् विमूढो गाढोद्धतः सत्यवचा मन
स्वी: सुसाहसोऽक्रूरतरोऽतिहिंस्रो दिवामणौ ज्ञोणिसुतेन युक्ते २ प्रियवचाः सचिवो बहुसेवया
र्ज्जितधनश्च कलाकुशलो भवेत् अतिपरोहितनिर्मलिनीपतौ कुमुदिनीपतिसूनुसमन्विते ३ परो
हितत्वे निपुणोऽनुपानां मंत्री च मित्रात्तधनः समृद्धः परोपकारी चतुरो दिनेशो वाचामधीशेन युते
नरः स्यात् ४ संगीतवाद्यायुधचारुबुद्धिर्भवेन्नरो नेत्रबलेन हीनः कांतानिमित्तात्तसुहृत्समाजः
सिताचिते जन्मनि पद्मिनीशे ५ धातुक्रियापण्यमतिर्गुणज्ञो धर्मप्रियः पुत्रकलत्रसौख्यः सेवासमृद्धो
ऽतितरां नरः स्यात् प्रद्योतने भानुसुतेन युक्ते ६ आचारहीनः कुटिलः प्रतापी पण्यानुजीवी कलहप्रिय
श्च स्यान्मातृशत्रुर्मनुजो रुजार्त्तः शीतद्युतौ भूमिसुतेन संयुते ७ सदाविलासी धनवान्सुहासः कृ
पार्द्रचेताः पुरुषो विनीतः कांतावरप्रीतिरतीव वक्ता चंद्रेण चांद्रौ वहुधर्मकृत् स्यात् ८ सदा विनीतो
दृढगूढमंत्रः स्वधर्मकर्माभिरतो नरः स्यात् परोपकारार्द्ररतेः कश्चित्तः शीतद्युतौ वाक्पतिना समे
ते ९ वस्त्रादिकानां क्रयविक्रयेषु दक्षो नरः स्याद् व्यसनी विधिज्ञः सुगंधिपुष्पोत्तमवस्तुचित्तो द्विजा

ॐमजाभूधिराजेभृगुजेनयुक्ते पतिफलांगनानांपरिसेवनेधुर्वेश्यान्वृत्तिर्निर्गतसाधुशीलः पौरंदरंद्रः स्यात्पुरुषोर्थहीनःद्वंदौ
समंदेप्रवदंतिसंतः ११ बाहुयुद्धकुशलोवहुलसीलालसोविविधभेषजपरायणः हेमलोहविधिव–विभा
वः संभवेयदिकुजेंदुयोगः १२ मंत्रास्त्रशास्त्रार्थकलाकलापेविवेकशीलोमनुजः किलस्यात् चमू
पतिर्वानृपतिःप्रदेशोग्रामेश्वरोवासकुजेसुरेज्ये १३ नानांगनाभोगविधानचित्तोद्यूतानृते प्रीतिरतेप्र
पंचः नरःसगर्वःकृतसर्वदैरोभृगोःसुतेभूसुतसंयुते स्यात् १४ शास्त्राह्वविसंगरकर्मकामः स्त्रेया
र्तप्रीतिकरः प्रकामं सौख्येन हीनोतितरामनुदारः स्यात्कुराहुते मंदयुते तिनिंद्यः १५ संगीतविन्नीति
पतिर्विनीतः सौख्यान्वितोत्यंतमनोभिरामः धीरोनरः स्यात्सुतरामुदारः सुगंधिभाग्वाक्पतिसौम्ययोगे
१६ कलाधिशालीवहुवाग्विलासः सदासहर्षःपुरुषःसुवेषः भर्त्तावहूनांगुणवान्विवेकीसभार्गवेज
न्मनिसोमसूनौ १७ वलस्वभावश्चकालिप्रियोपिकलाकलापेकुशीलः पुमान्वहूनांप्रतिपालकश्च भवेत्सु
द्भवेत्प्रसूतौमिलनंज्ञशान्योः १८ विद्यायामेवतिपंडितःसदापंडितैरपिकरोतिविवादं पुत्रमित्रधन
सौख्यसंयुतोमानवःसुरगुरौभृगुयुक्ते १९ सूरोर्थवान् ग्रामपुराधिनाथोभवेद्यशास्त्रीकुशलःक
लासु श्रीसंश्रयःप्राप्तमनोरथश्चनरःसुरेज्येरविजेनयुक्ते २० शिल्पलेख्यविधिजातकौतुकोदार
दारुणकरोनरोभवेत् अश्मकर्मकुशालोलसन्मति भार्गवेरविसुतेनसंयुते २१ इति श्रीदैवज्ञढुं

ढिराजविरचिते जातकाभरणे द्विग्रहयोगाध्यायः अथाश्वयत्राश्रमविधिप्रवीणा स्वरूपाकृष्टक्ष्मां सुतरां वि

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१
सू चं	सू मं	सू बु	सू गु	सू शु	सू श	चं मं	चं बु	चं गु	चं शु	चं श	मं बु	मं गु	मं शु	मं श	बु गु	बु शु	बु श	गु शु	गु श	शु श

हीनाः नक्षत्रनाथप्रतिनिपुत्रमित्रैरेकत्र संस्थैः पुरुषा भवंति १ भवेन्महोजा नृपकर्मकर्त्ता वार्त्ताविधेः शास्त्रकलासु दक्षः दि वामणीन्द्रामृतरश्मिसंस्थैः प्राणी भवेदेकगृहं प्रयातैः २ सेवाविधिज्ञश्च विदेशगामी प्राज्ञः प्रवीणः चपलोऽतिधूर्त्तः नरो भवेच्चंद्रसुरेंद्रवंद्यप्रद्योतनानां मिलने प्रसूतौ ३ परस्वहर्त्ता व्यसनानुरक्तो विमुक्तसत्कर्मरतो विनेरः स्यात् मृगांकपंकेरुहबंधुभौमाश्चैकत्र भावे यदि संयुताः स्युः ४ परेंगितज्ञो विधनश्च मंदो धातुक्रियायां निरतो नितांतं व्यर्थप्रयासश्च करोनरः स्यात्स्त्रेत्रे यदैकत्र रवींदुमंदाः ५ ख्यातो भवेन्मंदविधिप्रवीणः सुसाहसो निष्ठुरचित्तवृत्तिः लज्जार्थयुक्तो यात्मजमित्रयुक्तो युक्तैर्धार्केंदुतिजैर्न्नरः स्यात् ६ रक्तार्थयुक्तः क्षितिपालमंत्री सेनापतिर्नीतिविधानदक्षः महत्मना सत्यवचोविलासः स्वर्यारजीवैः सहितैर्नरः स्यात् ७ भाग्यान्वितो त्यक्तमतिर्विनीतः कुलीनताशीलविराजमानः स्याद्वल्पजल्पश्च रतरो नरश्च द्रोमास्कृजित्सूर्ययुतिः प्रसूतो ८ धनेन हीनः कलहान्वितश्च रोगी वियोगी पितृबंधुवर्गैः विवेकहीनो मनुजो लभ्यः प्रसूतो योगो यदा कोरगानेश्चरारणा ९ विचक्षणः शास्त्रकलाकलापेसु संग्रह

ॐ जा० भ० थ्यप्रवलः सुशीलः [illegible] क्रस्तामरपूजितानां योगे भवेन्नानयनाभयार्त्तः १ साधुद्वेषी निंदितोत्यंततन्त्रः कांता

हेतोर्मोनवः संयुतश्चेत् दैत्यामात्यादित्यसंज्ञत्तरवेटावाचाटः स्याद्दन्यदेशाटनश्च २ निरस्कृतस्त्रीयज
नेः स्वहीनोथ्यन्येर्महद्दुःखकरोनरः स्यात् षडाकृतिहीननरान्नयात आदित्यमंदेंदुसुतैः समेतैः १२ अप्र
गल्भवचनैर्धनहीनोथ्याश्रितोवनिपतेर्मनुजः स्यात् क्रूरताप्रियतरः परकार्येसाद्दरोर्कगुरुभार्गवयो
गे १३ नृपप्रियोमित्रकलत्रपुत्रैर्नित्यंयुतः कांतवरोनरः स्यात् शनैश्चराचार्यदिवामणीनां योगेसुनी
त्याव्ययकृच्चप्रगल्भः १४ रिपुभयपरियुक्तः सत्कथाकाव्ययुक्तः कुचरितरुचिरेवात्यंतकेंऽयनार्त्तः नि
जजनधनहीनोमानवः सर्वदास्यात् कविरविरविजानां संयुतिश्चेत्प्रसूतो १५ भवंति दीनाधनधा
न्यहीनानानाविधानात्मजनापमानाः सुमीनवा हीनजनान्नयाता श्चेत्संयुता दोषिणसुतेंदुसो
म्याः १६ व्रणांकितः कोपयुतश्चरत्नौ कांतारतः कांतवपुर्नरः स्यात् प्रसूतिकाले मिलिताभवति
चेद्दारजीहारकरामदेज्याः १७ दुःशीलकांतापतिरस्थिरः स्याद्दुःशीलकांतानन्नजोल्पशीलः नरोभवे
ज्जन्मनिवेकभावे भौमास्फुजिच्चंद्रमसोयदिस्युः १८ श्रेष्ठावेहिजननीमतिश्चद्दः सर्वदाकलहान्वितो
भवेत् संभवेरविभवेंदुनंदनासंयुतायदिनरोतिगर्हितः १९ विख्यातकीर्त्तिर्मतिमान्महोजाविचित्रमि
त्रोवहुभाग्ययुक्तः सहत्रविद्योतितनरोनरः स्यादेकत्रसंस्थैर्गुरुसोमसौम्यैः २० विद्याप्रवीणोपिचनी

चक्रे न्नः सद्भिर्महद्भिर्महिश्च विशेषात् स्याद्यत्नलब्धो हिनरः प्रसूतौ भृगोः कसौम्या[illegible]युक्तजितांयुतिश्रेत् २१
कलाकलापामलबुद्धिशाली ख्यातो नितांतं श्रमिमनोनितान्तम् नरः प्रसूतामपतिर्विनीतोवधे ह्युमंदाससहि
तायदिस्युः २२ भाग्यभाग्यभवनि मानवेः सदा चारुकीर्तिमतिवृत्तसंयुतः भार्गवेंदुसुरराजपूजिताः संयुतो
यदि भवंति संभवे २३ विचक्षणः क्षोणिपतिप्रियश्च सन्मंत्रशास्त्राधिकृतो नितांतं भवेन्नुवेषो मनुजो
महौजाः संयुक्त मंदेंदुसुरेंद्रवंद्यैः २४ प्रसाधसो वेदविदांवरेण्यः सुप्राणिनः प्रणयपरायणश्च सत्स्व
की सलोकनलेरवने धात्र्याकावीडुमंदानिलि तायदिस्युः २५ क्ष्मापालकः क्षीयकुलेनरः स्यात्कवित्वसंगी
तकलाप्रवीणः प्राप्य संसाधकनेकचित्तोवाचस्मतीड्यावनिसूनुयोगे २६ चित्रोत्पत्तिः क्षीणक
लेवरश्च वाचालता चंचलता समेतः धृष्टः सदोत्साहपरो नरः स्यादेकत्रयाते कविभौमसौम्येः २७
ननुवने कुलोचन क्षीण[illegible] प्रेष्यः प्रवासी व्रतहास्ययुक्तः स्यान्नो सहितश्च नरोपराधी मंदारसौम्येः
०: सहितेः प्रसूतो २८ सपुत्रयदारादिसुखेरुपेतः क्ष्मापत्यमात्यश्च जनानुयातः वाचस्पतिक्षोणिसु
ता स्कुतिथिः देवेत्रे यदेकत्रगते नरः स्यात् २९ नृपाप्तमानं कृपया विहीनं कृशं कुदृष्टिगतमित्र सख्यं
गन्याच प्रान्ते गिरस्लय नो त्राः संयोग भोजोमनुजं प्रकुर्युः ३० वासो विदेशे जननीत्वनार्यभार्यानरैवो

नगाग्निसंख्यैर्जनितो मयूखैः खलु यः क्रमेण ग्रामान्मनुष्यैः सनसार्द्धलक्षं लक्षत्रयं य[illegible] कृत्वतापान् ११ य
स्य प्रसूतौ किरणप्रमाणे मध्यत्रिसंख्यैः समभवेन्महौजाः भूमीपतिर्लक्षचतुष्टयं हि ग्रामान्प्रशास्तीदृसमानसं
पत् १२ नवत्रिसंख्याजनने मयूखैर्विख्यातकीर्तिर्नृपतिर्भवेत्सः प्रौढप्रतापाद्रुरुक्षयभूपो गाढोद्धताराति
भुजंगमेषु १३ खाब्धिप्रमाणैः किरणैः प्रसूतः क्षोणीपतिः स्याद्विजयप्रयाणे भवंति सेनागजगर्जितानां प्रति
स्वनाः खेघनगर्जितानि १४ मयूखजालैः परिसूतिकाले यस्याब्धिवेदद्वयसन्नरस्य ह्यंभोधिवेलामलमेखला
या भवेदिलायाः प्रतिपालकः सः १५ जमलजलधितुल्यो वाणवाब्धिप्रमाणो भवति किरणयोगश्चेन्नराणां
प्रसूतौ अतुलबलविशालत्रासिताराति वर्गो जितजलधिवलापाः पालकास्ते पृथिव्याः १६ सूतौ वेदयुगप्र
माणकिरणाश्चेत्सार्वभौमः सनायत्नेनाजलधौ गलन्नखजलादंतावलाः शैलतो यांति छत्रविचित्रिताः क
मठतां सीनध्वजा मीननां नौका त्वंतरयास्तयायुधरूच्चः कल्लोलमालातुला १७ पंचाब्धितश्चेत्परतो भवंति
गभस्तयो जन्मनि मानवानां तदैव नानाम पि दुर्जयास्युर्भूपांतरो द्भीतयशोविशेषाः १८ इति श्रीदैवज्ञढुंढिरा
जविरचिते जातकाभरणे रश्मिजातकाध्यायः ॥७॥ दीप्तस्थंगगतः खगो निजगृहे स्वस्योच्चितो हर्षितः शांतः
शोभनवर्गगश्च खचरः शक्तः स्फुरद्रश्मिभाक् लुप्तः स्याद्विकलः खनीचगगृहे गो दीनः खलः पापयुक् खेटो
यः परिपीडितश्च खचरैः सप्रोच्यते पीडितः १ दीप्तप्रतापोद्दलितापितारि गिलन्मदालकृतकुंजरेशः नरो भवेत्त
त्रिलयेस्सलीलं पचालयालंकुरुते विलासं २ स्वस्थे महद्वाहनधान्यरत्नविशालशालावहुपत्यमुक्तः

सेनापतिः स्यान्मनुजो महोजा वैरिव्रजावाप्तजयाधिशाली ३ हर्षितेभवति कामिनीजनात्यंतभूषणमणिप्रसन्नचित्तः ध
र्मेकर्मचररौकमानसोऽद्ववचमोहितशत्रुः ४ शांतेतिशांतो हि मतीपतीनां मंत्रीस्वतंत्रो बहुमित्रपुत्रः शास्त्राधि
कारीमृतरोनरः स्यान्यरोपकारी सुकृतैकरश्मिः ५ शाक्तेतिशाक्तोः पुरुषो विशेषात्सुगंधमाल्याभिरुचिः
शुचिश्च विख्यातकीर्त्तिः सुजनः प्रसन्नो जनोपकर्त्तो द्विजनप्रहर्त्ता ६ हतबलो विकलो मलिनः सदा रिपु
कुलप्रबलत्वसमाप्तिः खलसुखः स्थलसंचलितो नरः कृशतरः परकार्यपरायणः ७ दीनेतिदीनोपचयेन
तेजः संप्राप्तभूमीपतिशत्रुभीतिः संत्यक्तनीतिः खलुहीनकांतिः संजातवैरो हि नरः प्रयाति ८ खलाभिधाने
हि खलैः कलिः स्यात्कांतातिचिंतापरितप्तचित्तं विदेशयानं धनहीनता च बलोपितालज्ञमतिप्रकाशः ९
पीडितेभवतिपीडितः सदा व्याधिभिर्व्यसनतोपिनितांतं यातिसंचलनतो निजस्थलाद्व्याकुलत्वमपि वं धुचिं
तया १० इति दीप्तादिग्रहफलानि परांविभूतिं जनयन्त्यवश्यं बलाधिकत्वं महसः प्रवृद्धिं नानाधनं को
शलगोरवाणि कुर्याद्बलं स्यानबलोपपन्नः १ आशाबलं यस्य भवेत्प्रकृष्टं खेटः सकोशान्नियमेन नीत्वा श्रेष्ठो
पलब्धिं कुरुतेदशायां पुंसां निजद्रव्यविभिज्ञितां हि २ शत्रुक्षयं भूराजवाजिवृद्धिं शौर्यं च रत्नांबरसंपदं च लीलाविलासैवि
मलांचकीर्त्तिं कुर्याद्बलं कालबलाधिशाली ३ आचारशौचक्रमसंतयुजाः स्वरूपास्तेजस्विनः कृतविदो द्विजदेवभक्ताः
पुष्पांबरोत्तमप्रियाश्च ------- सौम्यग्रहे बलयुतेः पुरुषा भवंति ४ सुस्त्राः सुकर्मनिरता निजकार्यनिष्ठाः
साधुद्विषः सकलशास्त्रतमोगणाद्याः क्रूरस्वभावनिरता मलिनाः कृतघ्नाः पापग्रहे बलयुते ः पिशुनाश्च